

Серія «Економічні науки»
Випуск 2(74) 2016 р.

УДК 330.131.5

Трач Р. В., аспірант (Київський національний університет будівництва і архітектури)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА У ВЗАЄМОДІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА РЕСУРСНОЇ БАЗИ

В статті розглянуто актуальні проблеми інноваційного потенціалу, ресурсного забезпечення та їх вплив на стратегію інноваційного розвитку будівельних підприємств.

Ключові слова: стратегія розвитку, інноваційний потенціал, ресурсна база.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні потребує стратегічно нової концепції управління інноваційним процесом і аналітичного обґрунтування кінцевих управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності будівельних підприємств. Нині, в умовах посилення глобалізаційних й інтеграційних процесів, актуалізується необхідність розробки принципово нової концептуальної моделі управління інноваціями підприємств, що ґрунтується на науково обґрунтованому стратегічному баченні інноваційного розвитку й визначає передумови формування дієвої інноваційної стратегії.

Інноваційна діяльність носить творчий характер, важко поєднується з чіткою регламентацією робіт, слабо піддається формалізації. Тому забезпечення раціональності її організації є складною проблемою, яка, насамперед, обумовлюється великою кількістю критеріїв оцінки та неоднороззначністю результуючих параметрів у зв'язку із дією факторів ризику. Відповідно, вибір напрямків інноваційної діяльності не може ґрунтуватися лише на розрахунках, а вимагає поєднання формалізованих і неформалізованих підходів. Успіх інноваційної діяльності підприємства визначатиметься правильним вибором інноваційної стратегії. Навіть фінансово успішне підприємство буде відчувати проблеми, якщо вчасно не зуміє передбачити зміни ринкового середовища і своєчасно адаптуватись до них.

У сучасних умовах інноваційна діяльність тою чи іншою мірою властива будь-якому виробничому підприємству. Навіть якщо підприємство не є лідером на ринку інновацій, то рано чи пізно воно неодмінно зіткнеться з необхідністю проводити заміну фізично та морально застарілої техніки та устаткування.

Саме тому, одним із пріоритетних напрямів підвищення конкурентоспроможності будівельних підприємств сьогодні є інноваційна діяльність,

оскільки інші економічні ресурси є вичерпними. Економічно сильні будівельні підприємства інтенсивно впроваджують нову техніку та прогресивні технології [1].

Мета. Основною метою даної статті є аналіз актуальних проблем інноваційного потенціалу, ресурсного забезпечення та їх вплив на стратегію інноваційного розвитку будівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з тим, що загальна та функціональна інноваційні стратегії взаємопов'язані, існують залежності між основними цілями підприємства і напрямками його інноваційної діяльності. Так, зростання конкурентоспроможності передбачає вдосконалення асортименту продукції або його ріст за рахунок нової продукції, скорочення витрат виробництва, забезпечення екологічної безпеки виробництва.

Функціональні стратегії (до яких входять маркетингова, виробнича, фінансова, кадрова, інноваційна) повинні забезпечити виконання завдань, сформульованих на корпоративному рівні, з максимальною ефективністю. Тому вибір інноваційної стратегії обумовлений базовою стратегією розвитку господарюючого суб'єкта. Адже інноваційний розвиток визначається як процес господарювання, що містить у своїй основі безперервний пошук способів і сфер використання потенціалу у рамках розробленої стратегії поведінки. У практиці підприємництва можливо і прямо протилежне, тобто інновації можуть вплинути на стратегічну спрямованість політики підприємства.

У науковій та методичній літературі найпоширенішим є визначення інноваційної стратегії, як елементу корпоративної стратегії розвитку підприємства або як частина загальної соціально-економічної стратегії. При цьому інноваційна стратегія доповнює інші типи функціональних стратегій [2; 3; 4; 5].

У рамках цього підходу головна увага приділяється саме стратегічному аспекту управління інноваціями в межах загальної стратегії, тоді як інноваційність діяльності виділяється лише окремим засобом досягнення цілей в структурі загального розвитку. Її розглядають як елемент, що характерний тільки для окремих бізнес-процесів підприємства та наділяють об'єднуючою функцією. Стратегія інноваційного розвитку визначається як складова частина інноваційного менеджменту та стратегії підприємства, що встановлює, на яку товарно-ринкову комбінацію потрібно орієнтувати свою інноваційну діяльність.

Притримуючись логіки загального стратегічного управління, інноваційна стратегія значно розширює, поглиблює та уточнює загальну стратегію розвитку підприємства. Це свідчить про наявність не тільки одностороннього підпорядкування, яке характеризується цілісністю та невідривністю від цілей загальної стратегії управління діяльністю підприємства,

але й про існування зворотного корегуючого зв'язку. Завдяки цьому взаємозв'язку стратегія управління інноваціями, з одного боку, повністю враховує стратегію інтенсивного розвитку, а з іншого, створює необхідні умови саме для такого розвитку.

Вибір ефективної стратегії інноваційного розвитку стає основою успіху інноваційної діяльності. Тільки правильна стратегія невпинного інноваційного просування вперед дає шанси не тільки утримати, але і поліпшити позиції підприємства. Стратегій підприємства може бути безліч, але всі вони базуються на стратегічних альтернативах:

- обмежене зростання;
- зростання;
- скорочення.

Інноваційний тип обраної стратегії за своєю спрямованістю належить саме до перших двох типів зазначених стратегічних альтернатив, а тому, найчастіше науковці, досліджуючи альтернативні шляхи інноваційної стратегії на підприємстві, розподіляють її різновиди в межах двох основних груп: активна (наступальна, експансивна), пасивна (адаптивна).

На практиці будівельне підприємство рідко дотримується незмінно однієї і тієї самої стратегії, як і стратегії в «чистому вигляді», використовуючи чисельні модифікації інноваційних стратегій. Окрім того, кожен з типів інноваційної стратегії володіє низкою характеристик та стратегоутворюючих чинників, багатогранність та різноманітність яких комплексно описують інноваційно-стратегічні процеси на підприємстві, а цільова функція щодо них повніше, об'єктивніше визначає тип стратегії, її характер та основні риси і повинна бути врахована під час визначення, а отже, і вибору інноваційної стратегії з метою детального планування інноваційних перетворень на підприємстві.

Вибір стратегії інноваційного розвитку будівельне підприємство багато в чому залежить від двох груп факторів, які впливають на діяльність підприємства – фактори зовнішнього і внутрішнього оточення або фактори зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства. Найбільш суперечливою з позиції визначення складу факторів є перша група.

У сучасних умовах трансформації економічних відносин в Україні ефективність підприємницької діяльності будівельних підприємств обмежується такими зовнішніми для нього факторами: неповною відповідністю методів державного управління законам ринкової економіки, обмеженістю фінансових ресурсів для інноваційної діяльності, високим рівнем державних боргів, недостатнім розвитком грошово-кредитної та фінансової системи, відсталістю законодавчої та нормативної бази, проблемною організацією бюджетної та податкової систем, відсутністю чітких національних пріоритетів зовнішньої діяльності тощо.

Внаслідок того, що будь-яка система оточена великою кількістю різ-

них факторів та сполучається з іншими системами, необхідним є встановлення чіткого кола зовнішніх факторів, які здійснюють найбільший вплив на інноваційну діяльність підприємства. Усі зовнішні фактори в найбільш загальному виді підрозділяють на дві основні групи – фактори прямого і непрямого впливу на підприємства, які пов'язані між собою. Тому виникає необхідність в обмеженні урахування зовнішнього оточення тільки тими аспектами, від яких вирішальним чином залежить успіх підприємства, а з позиції мети даного дослідження – ефективність здійснення інноваційної діяльності будівельним підприємством.

На основі класичної теорії розподілу факторів та представленої в науковій літературі [6; 7; 8; 9] сукупності факторів впливу на інноваційну діяльність вважається доцільним визначити їх з позиції джерела виникнення (рис. 1):

- зовнішні фактори непрямого впливу – макрорівень (держава);
- зовнішні фактори прямого впливу – мезорівень (галузь);
- внутрішні – мікрорівень (підприємство).

Таким чином, кожна із виділених груп факторів впливає на інноваційну діяльність, проте ступінь їх впливу різний. Так, загальний макроекономічний стан держави формує умови функціонування галузі та її інноваційну активність. Стан та розвиток галузі визначають можливості здійснення інноваційної діяльності певного підприємства, виходячи з його внутрішніх потреб та ресурсів. Тобто фактори макрорівня опосередковано впливають на інноваційну діяльність, а мезо- та мікрорівнів – безпосередньо.

Інноваційний розвиток будівельного підприємства є складним процесом, що потребує планування і управління засобами інноваційної стратегії у відповідності до конкретних можливостей підприємств на основі результатів оцінки всіх форм можливої інноваційної діяльності. При цьому задача вибору ефективного напрямку стратегічного інноваційного розвитку підприємства полягає у визначенні такого оптимального варіанту з ряду альтернатив, що в процесі впровадження інновацій відображав би майбутню поведінку підприємства відносно зовнішнього середовища, а саме інших суб'єктів господарської діяльності з врахуванням індивідуальних внутрішніх можливостей.

А отже, за основу вибору інноваційної стратегії необхідно взяти аналіз ключових факторів, що характеризують діяльність підприємства:

- стан галузі та позиції підприємства у цій галузі;
- цілі підприємства;
- інтереси та відношення вищого керівництва;
- фінансові ресурси;
- кадровий склад, кваліфікація робітників;

- ступінь залежності від зовнішнього середовища;
- наявний склад матеріально-технічної бази;
- часовий фактор.

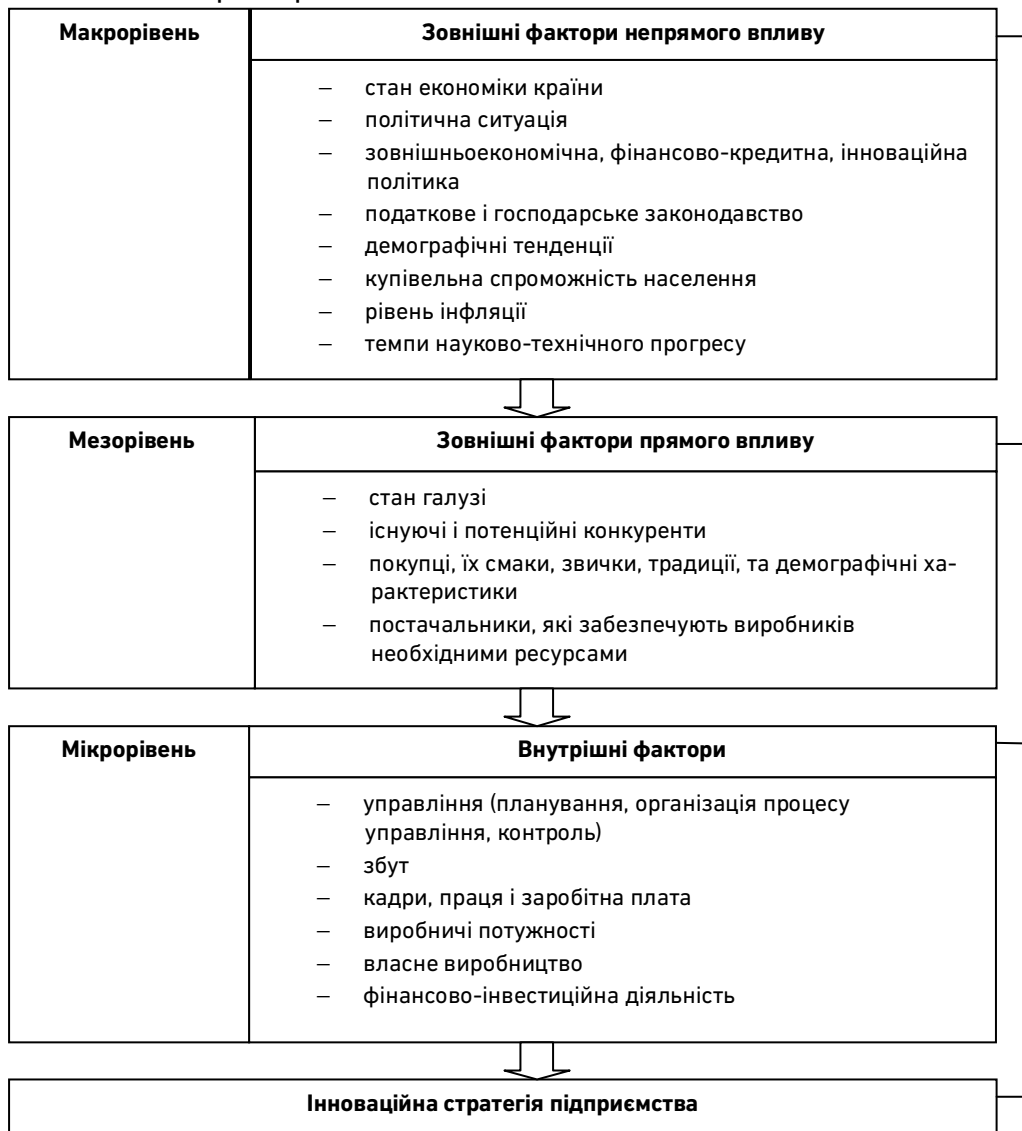

Рис. 1. Фактори впливу на інноваційну стратегію будівельного підприємства [авторська розробка на основі [6; 7; 8; 9]

Фактично, список ключових факторів, що потребують аналізу, можна звести до поняття ресурсної складової як індивідуальної потенційної можливості підприємства та поняття цілей, які надають унікальності та оригінальності обраній стратегії.

Взаємозв'язок напрямів інноваційного розвитку (згідно з класичною

класифікацією інновацій, розробленою Й. Шумпетером [10]), інноваційного потенціалу та ресурсної бази будівельного підприємства подано на рис. 2.

Рис. 2. Формування інноваційного розвитку будівельного підприємства у взаємодії інноваційного потенціалу та ресурсної бази [авторська розробка]

Зв'язок інноваційної стратегії саме з ресурсним забезпеченням підтверджує В. М. Аньшин [2]. Він визначає інноваційну стратегію як систему концептуальних установок, що впливають із довгострокових цілей та визначають характер розподілу ресурсів між траєкторіями інноваційного розвитку системи, а також їх перерозподілу при зміні внутрішніх і зовнішніх умов її функціонування. Оскільки хід розвитку кожного підприємства строго індивідуальний, а отже, кожне підприємство володіє індивідуальним набором ресурсів, то не можна не враховувати вплив, який здійснює існуючий ресурсний набір на вибір стратегії підприємства.

Висновок. Отже, можна стверджувати, що управління інноваційним розвитком підприємства не обмежується лише визначенням цілей інноваційної стратегії, а потребує оцінки можливостей щодо їх реалізації. З цього випливає, що інноваційна ціль формує вектор розвитку, який повинен забезпечувати досягнення поставлених цілей, але кращі результати підприємство може отримати лише за умов відповідності його цілей наявному інноваційному потенціалу, через який відбувається розвиток організації. Тому вибір і реалізація інноваційної стратегії залежить від стану інноваційного потенціалу, формування якого може здійснюватися за рахунок компонентів і елементів внутрішнього середовища організації. Набір ресурсів (фінансові, матеріальні, інформаційні, соціальні тощо), якими володіє організація, формує її інноваційний потенціал та характеризує готовність до систематичного інноваційного розвитку, а отже, впливає на структуру та напрями інноваційної стратегії.

1. Тянь Р. Б. Сучасний стан будівельного ринку України і заходи щодо його стабілізації в умовах світової фінансової кризи / Р. Б. Тянь, М. Ф. Іванов, І. В. Грищенко // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – Т. 5. – № 2. – С. 107–112.
2. Аньшин В. М. Инновационная стратегия фирмы : учеб. пособие / В. М. Аньшин. – М. : РЭА им. Г. В. Плеханова, 1995. – 67 с.
3. Герасимов В. В. Управление инновационным потенциалом производственных систем : учеб. пособие / В. В. Герасимов, Л. С. Минина, А. В. Васильев; Новосиб. гос. архитектур.-строит. ун-т. – Новосибирск : НГАСУ, 2003. – 64 с.
4. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління : монографія / А. В. Гриньов. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2003. – 305 с.
5. Гунин В. И. Управление инновациями : 17-модельная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 7. / В. И. Гунин. – М. : ИНФРА-М, 1999. – 328 с.
6. Амоша О. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. Амоша // Економіст. – 2005. – № 6. – С. 28–32.
7. Перерва П. Г. Обґрунтування зовнішніх та внутрішніх чинників моніторингу інноваційного розвитку підприємства / П. Г. Перерва, І. В. Гладенко // Вестник НТУ «ХПИ». – Серія «Технический прогресс и эффективность производства». – 2008. – № 19-1. – С. 112–119.
8. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3-х томах / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – Т. 2. – 564 с.
9. Ковтунов О. В. Економічні аспекти розвитку інноваційного потенціалу / О. В. Ковтунов // Науковий вісник Луганського національного аграрного університету. – 2009. – № 5. – С. 252–258.
10. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития / Й. А. Шумпетер ; пер.с нем. В. С. Автономов. – М. : Эксмо, 2008. – 863 с.

Рецензент: д.е.н., професор Левицька С. О. (НУВГП)

Trach R. V., Post-graduate Student (Kyiv National University of Construction and Architecture)

FORMATION OF STRATEGIC INTERACTION OF CONSTRUCTION ENTERPRISES IN INNOVATION POTENTIAL AND RESOURCE BASE

In the article the actual problems of innovation potential, resource support and their impact on innovative development strategy of building businesses.

***Keywords:* strategy development, innovation potential resource base.**

Трач Р. В., аспирант (Киевский национальный университет строительства и архитектуры)

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРОИТЕЛЬНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ ВО ВЗАИМОДЕЙСТВИИ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА И РЕСУРСНОЙ БАЗЫ

В статье рассмотрены актуальные проблемы инновационного потенциала, ресурсного обеспечения и их влияние на стратегию инновационного развития строительных предприятий.

***Ключевые слова:* стратегия развития, инновационный потенциал, ресурсная база.**
